

Szellemidézők

G á l L á s z l ó

— Isten nevében — mondta ünnepélyesen Varga Géza —, ha az ember isten nevével kezdi, akkor a rossz szellemek elkerülnek.

Rátette ujját a kerek kartonlapra, amelyre az ábécé betűit rajzolta valaki ügyes kézzel. Egyetlen lámpa égett csak a szobában, félhomály volt, titokzatos. Most Vargáné is rátette ujját a papírra, a hangja kissé megremegett:

— Isten nevében . . .

Meredten bámultam a papirost. Az iskolában Fáber tanár úr azt mondta, hogy a királyság egy túlhaladott intézmény, Őfelsége Károly király részeges disznó, és különben is Habsburg, tehát osztrák. A háborút elvesztettük, mondta Fáber tanár úr, aki kiugrott szerzetes volt, és még azt is vallotta, hogy az isten is egy túlhaladott intézmény, talán ő is osztrák. Jablonkay tanár úr azonban isten áldását kérte a honra, ez éppen tegnap volt, március tizenötödikén. Ilonkának a kis hadnagy udvarolt, aki albérlő volt a IV. emelet kettőben, különbejárat, fürdőszoba használattal. Miért nincs a fronton egy ilyen kis hadnagy, amikor honfivérrel írják a honhaza dicsőséges történetét? Ezt, hogy honhaza, a Seyfert tanár úr mondta, pedig ő Ilonkát nem ismerte. Egy ilyen csinos, szőke hadnagy menjen a frontra és ontsa honfivérét. Denkó tanár úr a fronton volt, pedig gyermeke lármázott itt, az udvaron, és a feleségének, a Denkó néninek, izgalmas melle volt, izgalmasabb, mint egy detektívregény. A Zigomárt olvastuk, a Tom Picket és a Nick Cartert. Utána átaludtuk az éjszakát, a Takács Emil is, a barátom. Ha a Denkó nénivel találkoztunk a folyosón, nem mindig sikerült.

— Mit akar kérdezni a szellemektől? — kérdezte Varga Géza, aki magázott, pedig ő is tanár volt, igaz, csak nyugdíjas tanár, de mégis. Nagyon büszke voltam, hogy a Varga Géza magázott, mi barátok voltunk, sakkpartnerek és szellemidézők. Nála rúgtam be először, ez karácsony éjszakáján történt. Előbb megvacsoráztunk, emlékszem, mákos-tészta is volt, mert a Varga Géza nem csupán nyugdíjas tanár volt, hanem tényleges földbirtokos is. A mákos-tészta, meg különösen a cukor, ritka csemege volt akkor, a háború negyedik esztendejében. A szellemek azt mondták, hogy ez a legutolsó háború, utána mindig lesz mákos-tészta, és mindenki számára lesz. Mi néhány pohár borocskát ittunk vacsora közben és utána, aztán elmentünk az Üllői úti templomba éjféle misére. Akkor már be voltam csípve, de nemcsak én, sokan voltunk becsípve hívők, a templomnak csodálatosan jóízű illata volt. Alkoholillata. Csupa homály, csupa köd volt körülöttem, kellemes köd, nem mondom. Már évek óta együtt töltöttünk minden karácsonyestét, de italt most kaptam először: elismertek felnőttek, ami természetesnek látszott, hiszen tizenhat éves voltam már, esztendeje tudtam, hogy a Denkó néni izgalmas melle van, és az Ilonkáról is álmodtam, de ő álomban is a kis hadnagyot ölegette.

— Mit akarok kérdezni a szellemektől? — kérdeztem én is önmagamtól. Sok mindent akartam kérdezni. Elsősorban, hogy mi igaz abból, amit a Fáber tanár úr állít, hogy ugyanis az isten egy túlhaladott intézmény. Ezt azonban, úgy éreztem, nem illik éppen a szellemektől megkérdezni, mert ők, Varga Géza szerint, isten hűséges szolgálói. Már amennyiben jó szellemek. Mi szóba sem álltunk volna holmi rossz szellemekkel, azért kezdtük isten nevével a szeánszot. Egy kicsit sajnáltam, hogy nem afféle huncut szellemeket idézünk, azoktól talán meg mertem volna kérdezni, hogy mi van Ilonka és a kis hadnagy között. Egy ilyen jópofa szellemmel elbeszélgettünk volna a Denkó néni izgalmas melleiről is, bár ez nem biztos, hiszen itt ült a Varga néni. Ő csúnya asszony volt, és a melle sem volt izgalmas. Azt is megkérdeztem volna a szellemektől, hogy milyen lesz a bizonyítványom, azt is, hogy vasárnap az MTK győz-e, vagy az FTC? Még azt is megkérdeztem volna, hogy miért olyan nyugtalanok az álmaim, mert különös álmaim voltak, kamaszkoriak, de persze ezt sem tudtam még. Csak azt, hogy rosszul alszom, és akkor az Ilonka hadnagyáról álmodtam, vagy a Denkó néni izgalmas kebleiről. Erről nem lehetett a Varga Gézával beszélgetni, csak a sakkról, vagy a szellemekről, vagy a muzsikáról, mert lelkes amatőr muzsikus volt a Varga Géza, csellózott, cimbalmozott és tárogatózott is.

Elgondolkoztam, hogy mit is akarok kérdezni a szellemektől. Tulajdonképpen semmit. A szellem testetlen lény, amennyiben van, én meg csupa test voltam akkoriban. Vajon mit tud egy ilyen szellem a szerelemről? Mert háború volt, igaz, és az utcákon rossz cigarettákat árultak a hadirokkantak. Cigaretta... gyenge albán cigaretta... így kínálgatták, pedig eperfalevélből készült meg kukoricahajból, meg néha csikliből is, amit összeszedtek az aszfalton. Ha rendőr jött, eltűntek a rokkantak a kapuk alatt, mert nem volt szabad cigarettát árulni az utcán, a M. Kir. Dohányjövédék nem engedte, pedig a trafikokban csak jegyre árulták a füstölnívalót, azt is ritkán és keveset. Tűzkövet sem

volt szabad árulni, pedig ugyancsak kínálgatták a rokkantak: tszkő... tszkő... így mondták, és ha jött a rendőr, megváltozott a szöveg: küszködök, küszködök, ez lett belőle. Persze a rendőr is tudta, hogy miről van szó, de nemigen bánta. Ő is ember volt, ha csak rendőr is. Meg legtöbbjük százalékot kapott a rokkantaktól, hiszen élni kell a rendőrnek is. Mi Andrásnak hívtuk a rendőröket, meg zsarunak. A detektívnek hé volt a neve.

Nagyon csúnyák voltak a rokkantak. Kinek a keze, kinek a lába hiányzott, kinek a szeme. És rongyosak voltak, piszkosak is, általában a honhaza nemigen törődött velük, pedig érte áldozták fel a kezüket-lábukat-szemüket. Emlékszem, sokszor voltam a pályaudvarokon a virágos indulásnál: a királyért és a hazáért indultak el, meg az istenért.

— Isten nevében — így kell hívni a szellemeket, magyarázta Varga Géza, hogy elfussanak a rossz szellemek. Lám, ezektől a rokkant cigarettaárusoktól nem futottak el, holott ők is isten nevében indultak el, a hazáért és a királyért. A király nem árult cigarettát, ő egy részeges király volt, így mesélték. Én is bort ittam, sok bort ittam, és most kérdezni kellene a szellemeket, sok mindent kellene kérdezni tőlük. Mi lesz belőlem, kedves szellemek, ezt kellene vagy a Jablonkay tanár úrnak, és miért van, hogy nem tudok aludni, kérdezni, és kinek van igaza, kedves szellemek, a Fáber tanár úrnak-e, ha a Denkó néni izgalmas melleire gondolok, és miért van, hogy gyenge albánt árul a vak katona az utcán, miért nem kínálja meg őt is egy pohár borral a részeges király, akiért feláldozta a szemét, és az ideg-sokkos is a király miatt rázza a fejét: nem, nem, nem — mintha ezt mondaná —, nincsen király, nincsen isten, csak az én reszkető fejem van... tszkő... tszkő... küszködök, küszködök.

A Horváth bácsi kocsmája híres intézmény volt a Liliom utcában. Még a háború negyedik évében is a kétfogatúak hosszú sora állt előtte, még autó is néha, pedig az esemény volt még, az autó. Ott minden volt, a Horváth bácsi kocsmájában: pecsenye, fehér kenyér, halak, még rákok is és osztriga. A Horváth Pista osztálytársam volt, a születésnapján ettem rákot először életemben. Sajnos kihánytam, pedig nagyon jó volt, jobb a krumplipaprikásnál is, ami minálunk volt gyakori csemege. Csak amikor arra gondoltam, hogy milyen csúf állapot ez a bíborpirosra főtt rák, akkor kezdtem hányni, talán a bornak is része volt benne. Hadimilliomosok jártak a Horváth bácsi kocsmájába, papírtalpú bakancs szállítók, lisztuzsorások, textildrágítók, dohánycsempészek, irodatábornokok, akik a felmentéseken kerestek, korrupt minisztériumbeliek, ismert és ismeretlen kokottok és a társadalom többi elitje. A rokkantak nem jártak a Horváth bácsi kocsmájába, ők ingyenlevest kaptak a Ráday utcában, jó, meleg víz volt, senki sem rontotta el a gyomrát vele.

— De mit kérdezzek a szellemektől?

Egy ilyen szellem tulajdonképpen nem is létezik. A Varga Géza nekem barátom, idősebb is, jóval idősebb, a bora is ízlett, a mákostosztája is, nem akarom megbántani, meg aztán... hátha mégis? Az nem lehet, hogy két ilyen komoly ember, a Varga Géza meg a Varga néni, csak ülnek a kerek kartontábla előtt, rajta az ujjuk, és azt mondják: isten

nevében. Vajon mit tud egy ilyen szellem a háború negyedik évében, amikor recseg és ropog már minden, tűzkövet árulnak az idegsokkosok, a király iszik, és a Denkó néninek a melle csupa izgalom?

— Te szellem — nyögtem ki végül —, hetedikes vagyok, nem tudok aludni, és nem tudom, mi az igazság...

Futottak az ujjak a papíron, egyik betűtől a másikig.

— Tornázz, fiam — mondta a szellem (vagy a Varga Géza) —, tornázzál lefekvéskor, és felkelés után. Törzshajlítás előre, hátra, guggolj, fiam...

— Igenis, kedves szellem — feleltem, és a Denkó tanár úr jutott eszembe, aki tornatanár volt, és a Denkó tanár úrról a Denkó néni jutott eszembe, nem tehetek róla, meg úgyis minden mindegy volt már, a szellem, ha van, belelát a fejembe, ő tudja, hogy én most a Denkó néni izgalmas kebleire gondolok —, és kérek még egy pohár bort, kedves szellem, a jó isten éltesen sokáig, kedves szellem, ex, ki kell inni körömpróbáig.

— Menjen haza, fiam — ezt már a Varga Géza mondta, a barátom, de azért töltött még a poharamba, ha már úgyis megsértettem a szellemet, az is mindegy, ha jó szellem, majd csak megbocsátja.

— Kezicsókolom, jó éjszakát kívánok — mondtam illedelmesen —, neked is jó éjszakát, kedves szellem, majd tizenkettőkor te is mégysz aludni, jó éjszakát...

Denkó néni a folyosón álldogált, talán ő sem tudott aludni.

— Jó estét, kisiú — mondta kedvesen —, nem alszik még?

— Igenis — mondtam megzavarodva —, igenis nem alszom, illetve igenis alszom, de nem tudok... — és néztem a kabátkáját, az volt rajta, kabátka, és bort is ittam az este, és megsértettem a szellemet.

— Mi a baj, kisiú? — kérdezte a Denkó néni, és én azt hiszem, mosolygott is, de akkor semmit sem láttam, csak a kabátkát.

Puha hangja volt a Denkó néninek, beleborzongtam.

— Egy kis mákoskalácsot sütöttem, kisiú — mondta Denkó néni.

— Megkóstolná?

Így kezdődött.